

110-es számú okiratsomag

Égett malom

Veszprém vármegye vízikönyve a vízikönyv száma XI/10.⁽¹⁾

Összefoglalás

A Bánya-éren folyásirány szerint a forrásától számítva hatodikként, a patak jobb partján épült. Az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban ugyancsak hatodik malomként felsorolt *Égett malom* a 249-es számú telekjegyzőkönyvben 949-es helyrajzi szám alatt szerepel, tulajdonosa ifj. gróf Eszterházy Móricz. A felső szomszéd *Andrássy malomhoz* hasonlóan az *Égett malom* vízikönyvében sem találunk iratokat az 1894 - 1936 közötti időszakról. A *Hofstädter malom* 1902-ben készült helyszínrajzából azonban tudjuk, hol helyezkedett el az *Égett malom* épülete (949 hrsz.) és a fölötte lévő malomtó (950 hrsz.). 1937-ben már Kuti József pápai lakos a tulajdonos és Németh Imre pápateszéri lakos a malom bérlője. A székesfehérvári kultúrmérnöki hivatal ekkor készíti el az *Égett malom* műszaki dokumentációját, amelynek alapján Veszprém vármegye alispánja egy év múlva, 1938 májusában kiadja majd az engedélyt Kuti Józsefnek, hogy a már eddig is gyakorolt vízhasználatot továbbra is gyakorolhassa - ám most már az engedély szigorú előírásai szerint. Kutinak hat hónapja volt, hogy - az engedély elvesztésének terhe mellett - az engedélykiratban előírt munkálatokat elvégezze. Közben azonban kitört a háború és az *Égett malom* felülvizsgálatára csak 1942. márciusában került sor. A malomnak ekkor 2.9 méter átmérőjű, 70 cm széles felülesapott vízikereke volt. Békeffy Ferenc a pápai járás főszolgabírája, Mauer János községi bíró és Csermák Kálmán kir. mérnök, a székesfehérvári m. kir. kultúrmérnöki hivatal szakértője mindent rendben találtak. Két hónappal később, 1942. május 15-én Veszprém vármegye alispánja sikeresnek mondta ki a márciusban megtartott hatósági felülvizsgálatot és kiadta Kuti Józsefnek a használatbavételi engedélyt. A pápateszéri vízimalmok - köztük az *Égett malom* - vízjogi engedélyét 25 évvel később, 1967-ben véglegesen visszavonták [B6-1].

A vízikönyvet tartalmazó kék dossziét piros vonallal átlósan áthúzták és ráírták: VISSZAVONVA 7719/7/1967 szám alatt [B6-2].

Vízikönyv (1893 - 1967)

Az első irat egy táblázatos tartalomjegyzék, címe: Veszprém vármegye vízikönyve. 110. számú okiratsomag. *gróf Eszterházy Mór* pápa teszéri *u.n. égett malma*. Felsorolja a vízikönyvben elhelyezett dokumentumokat, azok iktatószámát, az elhelyezés dátumát és a melléletek számát [B6-3].

⁽¹⁾ Székesfehérvári KMH Vízikönyvek, 158 (doboz), 110-es számú okiratsomag, *kézzel ráírva*: Bakonyér (Bánya-ér), Gerence, Cuha

A vízikönyv száma	Elhelyezés kelte	Megnevezés	A mellékletek száma
XI/10	1893 aug. 31	Igazoló határozat alisp. 21039/93 sz. a.	2.
	1938. aug.24.	Kuti József engedélye. 16262/1938	
	1942. jún. 13.	Felülvizsgálati jzkv. 10273 - 1942	1.
		Műszaki leírás	
		Részletes helyszínrajz	
		Hossz- és keresztmetszelvények	
		Földmunka kimutatás	
		Községi bizonyítvány	
		Jegyzőkönyv	

A vízikönyv négyoldalas ívének hátoldalán az alispán hivatala így foglalja össze az ügyirat lényegét:

Veszprém vármegye alispánjától

20251/1886

Gróf Esterházy Móricz Pápa-Teszér község határában a ~ folyón levő u. n. Égett malmára nézve, az 1885 : XXIII t.cz. 189 §-ában előírtak alapján e helyről 9281/1886 sz. a. kibocsátott hirdetményhez képest, bejelentését törvényszerű intézkedés céljából beadja.

Az így beérkezett bejelentés az 1885: XXIII t.cz. 190 § ának értelmében Pápa-Teszér községgel illetősége útján azzal közölnetik, hogy ezen bejelentésre nézve az érdekeltek észrevételeiket 30 nap alatt tegyék meg és hogy ezen határidő eltelte után az érdekeltek szabályszerű értesítéséről szóló vétbizonyítvány is a beadott észrevételekkel, a bejelentéssel és mellékleteivel együtt hozzám az illetékes hatóság útján minden késedelem nélkül betérjesszék.

Minderről a bejelentő tulajdonos törvényes meghatalmazottja, a pápai járás főszolgabírája és Pápa-Teszér község ez utóbbi illetékessége útján s a bejelentéssel és mellékleteivel együtt végzésileg értesítettik.

Veszprém, 1886 évi december hó 31-én.

Véghely Dezső

A dokumentumot 58/93 számon, hét évvel később iktatták be a XI/10 számú vízikönyvbe. (A községi bizonyítvány valójában az eredeti dokumentum másolata [B6-4].

Községi bizonyítvány (1886)

Az 1886-ban kiállított községi bizonyítványban hatodikként, "Égett" néven felsorolt malom a 249. sorszámom felvett telekjegyzőköny + 1 sorában 949 helyrajzi szám alatt szerepel. A vízikönyvi dossziében található községi bizonyítvány az eredeti dokumentum másolata [B6-4].

Határozat (1893)

Veszprém vármegye alispánja 5653/X. 1893 számú ,1893. március 9-én kelt határozatában, az I. kerületi m. kir. kultúrmérnöki hivatal 909/892 sz. a. 1893. március 4-én kelt előterjesztésére hivatkozva kimondja, hogy a Bakonyéren, Pápateszér község határában lévő, úgynevezett *Égett malom* és a vízhasználati jog tulajdonosa gróf Esterházy Móricz [B6-5].

A határozat szövege:

5653/X. 1893

Veszprémvármegye alispánjától.

Az I-ső kerületi m. kir. kultúrmérnöki hivatalnak 1893 évi márczius hó 4-én 909/892 sz. a. kelt előterjesztése a bakonyéren levő és gróf Esterházy Móricz tulajdonát képező úgynevezett égett malom vízjogosítványának igazolása tárgyában.

Vizi könyvi szám XI/10.

Határozat.

A gróf Esterházy Móricz tulajdonát képező 's a Bakonyéren Pápa - Teszér község határában lévő úgynevezett égett malomhoz tartozó vízhasználati jogosítványt az 1885. XXIII. t.cz. 190 §-a alapján alábbi fentartásokkal ezennel igazolom.

1. Ezen igazolt vízhasználat gyakorlatának feltételeit az 1885. XXIII. t.cz. 192 § értelmében későbbem fogom megállapítani.
2. Ugyanezen alkalommal fogom a vízművekre az esetleges magassági jegyeket is, a földművelésügyi m. kir. miniszter 66655/1885. számú rendelete értelmében elhelyeztetni.
3. Mindezek megejthetése végett köteles leend víziműtulajdonos a földművelésügyi m. kir. miniszter 52255/86 és 64566/88 sz. elvi határozatainak megfelelően a szükséges és szabályszerű műszaki terveket esetleg előforduló panasz, a vízimű átépítése, javítása, vagy az illető vízfolyás víziműveinek együttes rendezése alkalmával intézkedésemre záros határidő alatt saját költségén elkészíttetni és nekem benyújtani.
4. A vizi-könyvbe való bejegyzés iránt ezen határozat jogerőre emelkedése után fogok intézkedni, miről az érdekelteket külön értesíteni fogom.
5. Utasítom a pápai járás főszolgabíráját, hogy jelen határozatomat Pápa - Teszér község hirdetési tábláján 15 napra kifüggesztesse, szóban forgó vízimű tulajdonosának és egyéb esetleg ismert érdekeltnak vétlevelél mellett kézbesítse, a kihirdetésre vonatkozó községi bizonyítványt és a kézbesítésekre vonatkozó vétlevelét a 15 napi hirdetési határidő elmúltával hozzám terjeszse fel.

Ezen határozatot egyuttal posta útján vétlevél mellett az I-ső kerületi m. kir. kultur-méternöki hivatalnak megküldöm.

Indoklás.

Bejelentett vízhasználati jogosítvány igazolandó volt, mert a.) a reávonatkozó bejelentés az 1885. XXIII. t.c.z.189. §. illetve a 45689/85 számú (Á.R. 87 §. alapján általam 9281/86 sz. a. kiadott hirdetésben kitűzött határidőn belül 20251/86 sz. a. beadatott és ezen beadványhoz Pápa - Teszér község előjárósága által 1886 évi november hó 16-án szám nélkül kiállított községi bizonyítvány, melylyel a 20 éves háborítatlan használat igazolva van, mellékelve lett.

b.) Fenti bejelentés az 1885. XXIII. t. cz. 190 §. értelmében az illető községgel közölve lett s erre az érdekeltek a 30 napi határidőn belül észrevételeket a becsatolt községi bizonyítvány értelmében nem tettek.

Kelt Veszprémben 1893. évi Március hó 9-én

Véghely Dezső, kir. tanácsos, alispán

Értesítés (1893)

Véghely Dezső királyi tanácsos, alispán 1893 augusztus 31-én kelt, 21039/X. 1893 számú értesítésében közli az érdekeltekkel (a vízikönyv vezetésével megbízott megyei aljegyző, a malom tulajdonosa, Pápateszér község előjárósága, a pápai járás főszolgabírája, a székesfehérvári kultúrméternöki hivatal), hogy az 5653/93. szám alatt kiadott határozat jogerőre emelkedett, így elrendeli a XI/10-as számú vízikönyv megnyitását [B6-6].

A felső szomszéd *Andrássy malomhoz* hasonlóan az *Égett malom* vízikönyvében sem találunk iratokat az 1894 - 1936 közötti időszakról. A XI/10. vízikönyv következő dokumentumai 1937 - 39 között keletkeztek. A malom műszaki leírását és annak mellékleteit (általános helyszínrajz, hossz- és keresztshelvények rajza, földmunka kimutatás) az *Andrássy malomhoz* hasonlóan az *Égett malom* esetében is a székesfehérvári Magyar Királyi Kultúrméternöki Hivatal készítette el, 1937 áprilisában.

Műszaki leírás (1937)

A Székesfehérváron 1937 április hóban keltezett, 901-h/1937 számú dokumentumot a hivatal főnöke Csermák Kálmán min. oszt. tanácsos írta alá. A vízikönyvbe 30/1938 számon iktatták, 4 melléklettel együtt. Megtudjuk belőle, hogy *a Bakonyér (más néven Bánya-ér) nevű vízfolyás jobbpartján, a 3952 hrsz. ingatlanon áll a Kuti József tulajdonát képező "Égett" malom, melynek jelenlegi bérlője Németh Imre pápateszéri lakos. Ezen malom vízhasználati joga a 21039/1893 alispán. számú határozattal lett igazolva és a vízikönyvbe XI/10 szám alatt bejegyezve, de a vízhasználat gyakorlata még a mai napig*

sem szabályoztatott. A malomnak jelenleg 2.90 méter átmérőjű, 0.70 méter széles felülcsapott vízikereke van, (...) a malom fölött egy átlag 3.00 m. koronaszélességű töltés gyűjti össze a patak vizét a 3955 hrsz. tóba. Ebből a raktározott vízből kapja a malom őrlővizét a töltésen átvezető és a malomfőnél végződő facsatornán keresztül. A malomfő kőből épült támfal, melybe fagerendákból összerótt egyetlen 0.43 m. széles 181.28 m. küszöbmagasságu zugó van beépítve, melynek nyílása egy 0.47. m. magas kézi zsiliptáblával zárható le. Ezen zúgóról egy 3.00 méter hosszú, 0.40 fenékszélességű és 0.23 méter magas függőleges oldalfalú favályú vezeti a vizet a kerékre [B6-7].

Helyszínrajz (1937)

A térkép a helyrajzi számokat feltüntetve jelöli az *Égett malom* és a malomtó pontos elhelyezkedést, beleértve a felső (*Andrássy malom*) és az alsó szomszédot (*Szigeti malom*), valamint a környező telkeket is. A helyszínrajz szerint az *Andrássy malom* épülete a 3952-es hrsz. területen áll, a ház mögötti terület helyrajzi száma 3951, a malomtóé 3955, a malomgát mögötti terület száma 3950, a malomtótól jobbra és balra lévő mocsaras területek helyrajzi száma pedig 3949 és 3954. (A túlzottan felaprózott terület ma, 2014-ben is gondot okoz. Jelenleg más tulajdonosa van a malomépületnek, a közvetlenül mellette és mögötte álló területnek, valamint a malomtónak.) A *Hofstädter malom* vízikönyvében található, Török János által készített helyszínrajz az *Égett malom* épületét 949 hrsz., a hozzá tartozó malomtavat 950 hrsz. alatt jelöli.

Hossz- és keresztmetszelvények (1937)

A rajz pontosan jelöli a tisztogatási határokat, az engedélyezett duzzasztási szintet, a malomcsatornát és a tervezett árapasztó zsilipet. Képet ad továbbá a malomépület, a malomkerék, a malomfő és a malomtóból a kerékre vezető favályú főbb méreteiről, elhelyezkedéséről is [B6-8].

Földmunka kimutatás (1937)

A műszaki leírás 3. sz. mellékletét, *A pápateszéri "Égett" malom terve - Földmunka kimutatás* című dokumentumot a székesfehérvári m. kir. kultúrmérnöki hivatal készítette [B6-9].

Engedélyokirat (1938)

A 16262/1938 számú engedélyokirat Kuti József pápai lakos nevére szól. Megtudjuk belőle, hogy Kuti engedélyt nyert *a már eddig is gyakorolt vízhasználatot továbbra is gyakorolni, nevezetesen a Bakony-ér / Bánya-ér / vizfolyás vizét bármely vizállás mellett a 2. §-ban körülírt célra felhasználni, evégből a víz színét a duzzasztási magasságig felduzzasztani és ezen engedélyokiratban körülírt víziműveket és medreket létesíteni, illetve a már eddig is*

létezőket az ezen engedélyokiratban körülírt módon továbbra is fenntartani, végül az azoknak jókarban tartása végett szükséges munkálatokat fogantatítani, mely munkálatokat partbirtokosok túrni tartoznak [B6-10].

Jegyzőkönyv (1942)

1942 március 19-én maga Békeffy Ferenc főszolgabíró tartott felülvizsgálatot az *Égett malomnál*, Kuti József malomtulajdonos jelenlétében. A székesfehérvári m. kir. kultúrmérnöki hivatalt Csermák Kálmán kir. mérnök, Pápateszér község elöljáróságát Maurer János községi bíró képviselte. A főszolgabíró és a kultúrmérnöki hivatal főnöke mindent rendben talált. Érdekesség, hogy 25 évvel később, 1967-ben valamennyi pápateszéri malom vízjogi engedélyének visszavonását is Csermák Kálmán írta alá, mint a Székesfehérvári Vízügyi igazgatóság főmérnöke [B6-11].

Határozat (1942)

A 10273/1942 számú alispáni határozat sikeresnek mondja ki az 1942. március 19-én megtartott felülvizsgálatot és megengedi a használatba vételt. Felhívja a megyei főlevéltárnokot, mint a vízikönyv vezetőjét, hogy a jegyzőkönyvet és a határozatot helyezze el a XI/10. számú vízikönyvbe. A határozatot megküldi az engedélyes Kuti Józsefnek, a főlevéltárnoknak, a pápai járás főszolgabírájának, a székesfehérvári m. kir. kultúrmérnöki hivatalnak, Pápateszér község elöljáróságának, valamint Németh Imre, Kuti István és Horváth József pápateszéri lakosoknak [B6-12].

Határozat a vízjogi engedély megszüntetéséről (1967)

A vízjogi engedélyt 1967-ben - mint valamennyi pápateszéri malom esetében - egy stencilezett papírra gépelve vonták vissza [B6-1].

[B6-1] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-3.pdf>

[B6-2] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-1.pdf>

[B6-3] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-2.pdf>

[B6-4] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-10.pdf>

[B6-5] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-11.pdf>

[B6-6] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-12.pdf>

[B6-7] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-5.pdf>

[B6-8] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-7.pdf>

[B6-9] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-8.pdf>

[B6-10] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-4.pdf>

[B6-11] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-13.pdf>

[B6-12] <http://motka.gyor.hu/file/atch/68/110-9.pdf>